

Differenciálódási folyamatok a magyarországi kistérségek társadalmi és gazdasági fejlettségében

Bevezetés

Magyarországon a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény célul tűzi ki „a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti – az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló – jelentős különbségek mérséklését”. A társadalmi és gazdasági fejlettség területi különbségeinek tompítása már több mint tíz éve foglalkoztatja az ország rendszerváltás utáni vezetését, valamint a területfejlesztéssel foglalkozó szakembereket és kutatókat.

Az egyenlőtlenség hazai területi vizsgálatainak alapvetően két iránya figyelhető meg. A kutatások egyik csoportjába azok sorolhatók, ahol az elemzés a társadalmi és gazdasági fejlettség egyes kiemelt jellemzőire koncentrálnak, azokat néhány időpontra vonatkoztatva vagy idősorosan elemzi (Nemes Nagy – Németh 2003, Németh – Kiss 2007, Obádovics – Kulcsár 2003, Szabó 2008). A vizsgálatok másik csoportja (Faluvégi 2004a, Cserháti és szerzőtársai 2005, Bálint 2004, Bíró és szerzőtársai 2004, Dobosi 2003, ifj. Lőkös – Lőkös 2003, Lukovics 2006) a társadalmi és gazdasági fejlettség lehető legtöbb jellemzőjét egy komplex modellben vagy összetett módszerrel igyekszik megragadni, a térségi vizsgálatok azonban vagy egy évre vonatkozóan eredményeznek állapotfelmérést, vagy két egymástól távol eső évben elemzik a társadalmi és gazdasági fejlettséget, majd a két év eredményei alapján értékelik a köztes időszakot. Tapasztalataink szerint a hazai szakirodalom a több mutatóra épülő komplex idősoros vizsgálatok tekintetében hiányos¹, így dolgozatunkban arra teszünk kísérletet, hogy egy komplex relatív fejlettségi index segítségével feltárjuk azokat az időbeli és területi folyamatokat, melyek a hazai kistérségek külső és belső fejlettségi differenciáit jellemzik.² A fentiek alapján a tanulmány az alábbi kérdésekre keresi a választ:

Milyen irányú összefüggés mutatható ki

1. a hazai kistérségek kiinduló fejlettségi állapota és az azóta eltelt időben bejárt fejlődési pályája között?

¹ Erre utal Nemes Nagy (2005a) is, amikor azt írja, hogy „a hazai kutatás megmarad a statikus térszerkezeti állapotfelmérésnél” (12. o.).

² A bevezetőben leírtakból kitűnik, hogy vizsgálataink során a fejlettséget Nemes Nagy (2009) nyomán sokdimenziós és sokmutatós jellege alapján igyekszünk megragadni. A jelenség pontos definiálására itt nem törekszünk (vizsgálatunkhoz illeszkedő megközelítésére azonban később még visszatérünk), mert „a fejlődés (miként statikus párja, a fejlettség) is egyike azoknak az összetett fogalmaknak, melyek nagyon nehezen definiálhatók [...] többek között azért, mert jellemzően nem egy könnyen mérhető mennyiség, hanem soktényezős minőségi fogalomról van szó. A társadalmi fejlődés fogalmának meghatározása, tartalmának kibontása szinte reménytelen vállalkozás” (Nemes Nagy 1998, 171. o.). Az itt megfogalmazottak okán ütközik a fejlettség általános érvényű definiálásának problematikájába Györi (2006) és Németh (2008) is.

2. a vizsgált területegységek fejlődési üteme és fejlettségük belső differenciálódása között?

A vizsgálat keretei

Igazodva az említett területfejlesztési és területrendezési törvény megalkotásához, valamint az adatgyűjtés időszakában elérhető információk időbeli terjedelméhez, elemzésünk az 1996 és 2007 közötti időszakot öleli fel. Vizsgálatunk információbázisának összeállításához a már hivatkozott szakcikkekén túl áttanulmányoztunk további olyan dolgozatokat, amelyek elemzésünkhöz kapcsolhatók (Barna és szerzőtársai 2005, Beluszky – Sikos 2007, Faluvégi 2004b, Lengyel 2003, Molnár és szerzőtársai 2002, VÁTI 2002). A tanulmányok és saját szakmai megfontolásaink alapján a vizsgált tizenkét év mindegyikére összegyűjtöttünk 140 alapadatot³ települési és kistérségi szintre, majd ezekből minden vizsgált év mindegyik területegységére előállítottunk 220 viszonyszámot⁴, amelyeket vizsgálatunk kiinduló mutatóinak tekintettünk.

Korábbi elemzéseinkre, valamint más szerzők (Faluvégi 2004b, ifj. Lőkös – Lőkös 2003, Molnár és szerzőtársai 2002, Németh – Kiss 2007) gyakorlatára alapozva, Budapestet az egész országra kiterjedő domináns jellege és így az eredményekre gyakorolt torzító hatása miatt az elemzésből kizártuk. Ennek megfelelően a vizsgálatokat 173 kistérségre és – tekintettel az elérhető adatokra – 3124 településre végeztük el.⁵

A társadalmi-gazdasági fejlettség és fejlődés mértékének meghatározása

A nagyszámú kiinduló mutató lehetőséget teremtett számunkra ahhoz, hogy a több hasonló tartalmú indikátor közül azokat válogassuk be a végső vizsgálatba, amelyek szakmai és matematikai szempontból a leginkább alkalmasak egy komplex relatív fejlettségi index megalkotására. Szakmai szempontból fontosnak tartottuk, hogy:

- mutatóink a társadalmi és gazdasági fejlettséget jellemző dimenziókat a lehető legszélesebb körben, a lehető legrészletesebben, de még átlátható módon fedjék le;
- azokban az esetekben, ahol az egyes dimenziók részletezve kerültek jellemzésre, ott az egésznek egy részterülete se maradjon ki, elkerülve ezzel az információvesztést;
- egy-egy dimenzió közel azonos számú mutatóval legyen jellemezve, biztosítva ezzel azt, hogy egyik dimenzió se legyen szélsőségesen túl-, illetve alulreprezentált;
- a mutatók ugyanazt a hatást a modellben csak egyszer mérjék.

³ A vizsgálatához az országos területfejlesztési és területrendezési információs rendszer adatait használtuk.

⁴ A vizsgálatba vont 220 viszonyszámból 15 demográfiai, 38 vállalkozási potenciált jellemző, 23 jövedelmi, 6 tőkebefektetést jellemző, 14 munkanélküliségi, 48 turisztikai, 16 infrastrukturális, 35 humán-infrastruktúrát és humántőkét jellemző, 11 önkormányzati költségvetést jellemző és 14 környezeti terhelést jellemző mutató.

⁵ A fentiek alapján a vizsgált területegységek száma 3297.

Matematikai szempontból a főkomponens-analízis⁶ paramétereit vettük figyelembe⁷, amelyek szerint:

- a mutatók kommunalitásai a lehető legnagyobbak legyenek, de minimálisan haladják meg a 0,25-os értéket;
- az egynél nagyobb sajátértékkel rendelkező főkomponensek a standardizált mutatók összes varianciájának a lehető legnagyobb hányadát, de minimálisan 60%-át őrizték meg;⁸
- a vizsgálatban tartott mutatóstruktúra KMO-értéke⁹ a lehető legnagyobb legyen, de minimálisan a 0,5-et haladja meg;
- a főkomponens-analízisbe bevont területegységek száma minimálisan ötszöröse legyen a végső mutatóstruktúrát alkotó mutatók számának.

A mutatók szelektálását első lépésben a vizsgált időszak első és utolsó évére kistérségi szinten végeztük el úgy, hogy főkomponens-analízisen futtattuk végig a kiinduló mutatóhalmazt, majd a legalacsonyabb kommunalitású és MSA-értékű mutatót kizárva a vizsgálatból újabb futtatást végeztünk. Ezt az eljárást addig ismételtük, amíg matematikai szempontból a legtokéletesebb struktúrát nem kaptuk. Ezek után a leszűrt mutatókat szakmai szempontból értékeltük, és a már elért matematikai szempontok legkisebb sérülése mellett a szükséges korrekciókat végrehajtottuk. A következő lépésben a főkomponens-analízist a kialakított mutatóstruktúrával a vizsgálat minden egyes évére kistérségi és települési szinten is lefuttattuk, és a már teljesült szakmai szempontok szigorú szem előtt tartása mellett, a mutatók cseréjével végrehajtottuk azokat a feltétlenül szükséges minimális korrekciókat, amelyek a matematikai szempontoknak való megfelelést javították. Az eljárás eredményeként a vizsgált időszak minden egyes évére és az összes elemzett területegységre az alábbi 34 mutatót¹⁰ határoltuk le:

1. Népsűrűség (fő/km²)
2. A 15 évesnél fiatalabbak / a 60–X éves állandó népesség
3. Vándorlási egyenleg / 1000 lakos
4. Természetes szaporodás / 1000 lakos
5. A működő vállalkozások száma az építőipar nemzetgazdasági ágban / 1000 lakos
6. A működő vállalkozások száma a bányászat, a feldolgozóipar, a villamosenergia-, gáz-, hő- és vízellátás nemzetgazdasági ágakban / 1000 lakos
7. A működő vállalkozások száma a mezőgazdaság, vadgazdálkodás és erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban / 1000 lakos
8. A működő vállalkozások száma a szolgáltatás nemzetgazdasági ágban / 1000 lakos

6 Ezen a ponton megjegyezzük, hogy a főkomponens-analízissel jelen esetben nem az volt a célunk, hogy a vizsgált jelenség dimenzióit (főkomponensek) ragadjuk meg, hanem az, hogy a vizsgált jelenség szempontjából térben és időben informatív, statisztikai alapon súlyozható, és ugyanakkor egy összefüggő rendszert alkotó mutatóstruktúrát határoljunk le.

7 A hivatkozott paraméterek megtalálhatók Szelényi (2004), Székelyi és Barna (2005), Ketskemény és Izsó (2005), Sajtos és Mitev (2007) műveiben.

8 A megőrzött variancia kapcsán megjegyezzük, hogy Székelyi és Barna (2005) szerint már a 33% is elfogadható.

9 Kaiser–Meyer–Olkin-kritérium: mérőszám annak megítélésére, hogy a változók mennyire alkalmasak a faktorelemzésre. (KMO \geq 0,9:kiváló; KMO $<$ 0,5:elfogadhatatlan.)

10 Demográfia 1–4.; Vállalkozási potenciál 5–8.; Jövedelem, segélyezés 9–12.; Munkanélküliség és humántőke 13–17.; Turizmus, kereskedelem 18–21.; Infrastruktúra 22–27.; Humán infrastruktúra és humán tőke 28–34. Bár néhány, a kiinduló mutatóhalmazban meglévő dimenzió matematikai szempontok alapján kiszorult a vizsgálatból, hatásuk azonban a fenti 34 mutatóban jelentős részben megjelenik.

9. Fizetendő társasági nyereségadó / egy lakos
10. Az export értékesítés nettó árbevétele / egy lakos
11. Összes belföldi jövedelem / egy lakos
12. Az önkormányzat által rendszeres szociális segélyben részesítettek évi átlagos száma a népesség %-ában
13. A 8 általánosnál alacsonyabb végzettségű regisztrált munkanélküliek száma a munkavállalási korú népesség %-ában
14. Az általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek száma a munkavállalási korú népesség %-ában
15. A középiskolai végzettségű regisztrált munkanélküliek száma a munkavállalási korú népesség %-ában
16. A felsőfokú végzettséggel rendelkező regisztrált munkanélküliek száma a munkavállalási korú népesség %-ában
17. A 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek száma a regisztrált munkanélküliek %-ában
18. Az éttermek, cukrászdák, bárók, borozók száma / 1000 lakos
19. A kiskereskedelmi hálózati egységek száma (gyógyszertárak nélkül) / 1000 lakos
20. A külföldiek által produkált vendégéjszakák a kereskedelmi szálláshelyeken / 1000 lakos
21. A hazai vendégek vendégéjszakái kereskedelmi szálláshelyeken / 1000 lakos
22. Az év folyamán épített lakások száma (üdülők nélkül) a lakásállomány %-ában
23. Lakásállomány / 1000 lakos
24. Az 1 km vízvezeték-hálózatra jutó csatornahálózat hossza
25. A háztartási gázfogyasztók száma a lakásállomány %-ában
26. A személygépkocsik száma az év végén / 1000 lakos
27. A távbeszélő-fővonalak száma / 1000 lakos
28. A szakképzett bölcsődei gondozónők száma / 1000 bölcsődés korú lakos
29. Az óvodai pedagógusok száma / 1000 óvodás korú lakos
30. Az általános iskolai főállású pedagógusok száma / 1000 általános iskolás korú lakos
31. A főállású pedagógusok száma a középiskolákban / 1000 középiskolás korú lakos
32. A házi orvosok száma / 1000 lakos
33. Az anya- és csecsemővédőnők száma / 1000 bölcsődés korú lakos
34. A mozilátogatások száma / 1000 lakos

A fenti mutatóstruktúrát a megfogalmazott szakmai szempontok alapján a vizsgált jelenség jellemzésére alkalmasnak tartjuk.¹¹ A humán terület ugyan kissé túlhangsúlyozottnak tűnhet, ha azonban hozzátesszük, hogy a vállalkozási potenciál, a jövedelem, valamint a turizmus és kereskedelem egyértelműen gazdasági terület, továbbá a munkanélkü-

¹¹ Ezen a ponton egy gondolat erejéig visszatérünk a fejlettség fentebb már tárgyalt fogalmára. Összhangban Németh (2008) fejlettségi koncepciójával, modellünkben fejlettségen és fejlődésen a lehatárolt mutatók által jellemzett dimenziók terén meglévő kedvezőbb pozíciót, illetve előrelépést értünk. Az itt megfogalmazottakkal összefüggésben – és némiképp általánosabban megfogalmazva – társadalmi és gazdasági értelemben fejlettebbnek tekintjük azt a területet, amely magasabb hozzáadott érték előállítására képes népséget eltartani képes. Ez a képesség (kapacitás) nyilvánvalóan összefügg az adott terület egység infrastrukturális ellátottságával, a népesség fejlettségével, a népsűrűséggel (nem feltétlenül a nagyobb népsűrűség a kedvezőbb), valamint a gazdasági potenciállal.

liség még ebben a bontásban is csak részben tekinthető gazdaságinak, és az infrastruktúra sem független a gazdaságtól, akkor ez a túlhangsúlyozottság már nem áll fenn.

Mutatóink kistérségi szinten a kitűzött matematikai szempontoknak 100%-ban megfelelnek.¹² A települési szintű megfelelés¹³ a KMO-érték vonatkozásában 100%, a kommunalitás esetén 98%, a megőrzött varianciarányad kapcsán 33%. Bár települési szinten az általunk összeállított mutatóstruktúra a kitűzött statisztikai küszöbértéket néhány esetben nem éri el, tekintettel arra, hogy az elvárnál alacsonyabb kommunalitási értékekkel rendelkező csatornázottsági mutató egyedülként jellemzi a környezeti terhelést, ezért szakmai alapon benne hagytuk a vizsgálatban. A megőrzött varianciarányad kapcsán megjegyezzük, hogy Székelyi és Barna (2005) szerint már a 33% is elfogadható, továbbá Molnár és szerzőtársai (2002) a hazai települések komplex fejlettségének mérésére olyan főkomponensek lineáris kombinációjából állítják elő összevont mutatójukat, melyek összes megőrzött információtartalma 48,7%. A fentiek alapján a lehatárolt indikátorkészletet vizsgálataink végrehajtására települési és kistérségi szinten matematikai szempontból is alkalmasnak ítéljük.

A mutatóstruktúrára kapott kedvező KMO-értékek azt jelzik, hogy a lehatárolt indikátorkészlet egy szorosan összefüggő rendszert alkot, mögötte erős látens struktúra húzódik meg (Székelyi és Barna 2005; Ketskemény és Izsó 2005), tehát alkalmas arra, hogy a társadalmi és gazdasági fejlettséget összevont index formájában jellemezze. A magyarországi kistérségek fejlettségi különbségeinek felmérésére összevont mutatókat mások is használtak már a hazai gyakorlatban (Csatári 1996, 1999, 2000; Faluvégi–Tipold 2007; Kovacsicsné 2006), és a területfejlesztési támogatásokra jogosult térségek lehatárolása is pontozásos eljárásokon alapuló komplex mutatóra épül (30/1997. (IV. 18), 24/2001 (IV. 20.), 67/2007. (VI. 28.)). Az itt említett esetekben azonban nem cél az idősoros vizsgálat, valamint az elemzésbe vont mutatók eltérő súllyal történő figyelembevétele sem. Jelen tanulmányban az indikátorok súlyozására a főkomponens-analízis végrehajtása során meghatározásra kerülő kommunalitásokat használtuk. Mivel a mutató kommunalitása egyszerűen szólva azt fejezi ki, hogy az adott mutató mennyire szorosan kapcsolódik a mutatóstruktúrához, ezért ha a mutatókat saját kommunalitásukkal súlyozzuk, akkor az a mutató kap nagyobb súlyt, amely szervezettebb részét képezi a mutatóstruktúrának, és így saját információtartalmából nagyobb hányadot juttat a mutatók által alkotott rendszerbe. Hasonló megfontolások alapján Lukovics Miklós (2007) a kommunalitások gyökét használja súlyozásra doktori értekezésében.¹⁴

A súlyok meghatározása után a mutatók értékeit az összevonhatóság érdekében az emberi fejlettségi index (HDI) előállításánál is alkalmazott képletet alapul véve (lásd például: Egri és szerzőtársai 2009; Husz 2001, 2002; Obádovics–Kulcsár 2003;

12 Minimális értékek: kommunalitás 0,30; megőrzött variancia 71,9%; KMO 0,869.

13 Minimális értékek: kommunalitás 0,188; megőrzött variancia 55,1%; KMO 0,829.

14 Jelen esetben nem vontunk gyököt a kommunalitásokból, mert így a súlyok értéke szélesebb skálán mozog, és ezzel a mutatók súlyozása valamelyest differenciáltabb. Ezen a ponton megjegyezzük, hogy a főkomponens-analízissel rokon faktoranalízist alkalmaz Veres Lajos (2001) doktori értekezésében a TRANS mutató megalkotásához használt indikátorok súlyozására éppen úgy, mint ahogyan Molnár és szerzőtársai (2002), valamint Bíró és szerzőtársai (2004) a faktorok által megőrzött varianciarányaddal súlyozzák saját indikátoraikat a komplex relatív fejlettség meghatározása során.

Rechnitzer–Smahó 2005) normalizáltuk.¹⁵ A HDI alapképletének kritikája kapcsán Trabold-Nübler (1991) megjegyzi, hogy egy terület egység adott mutatójának normalizált értéke egyik évről a másikra abban az esetben is változik, ha a mutató értéke valójában nem változik, csak a szélsőértékek módosulnak. Ebből az következik, hogy a normalizált értékek idősorosan nem összevethetők. Ez a probléma a szélsőértékek rögzítésével küszöbölhető ki. Ha az adott mutató szélsőértékeit a térben és időben mért legnagyobb, illetve legkisebb értékkel azonosítjuk, akkor a vizsgált terület egységek az adott mutató mentén egy nullától egyig terjedő skálán térben és időben is összehasonlíthatóvá válnak. Az adott normalizált mutató vonatkozásában az a terület egység és abban az évben kapja a 0 értéket, amelyik az adott mutató kapcsán a teljes időszakra vonatkozóan a legrosszabb pozícióban van. 1-es értéket az adott mutató kapcsán legjobb pozícióban lévő terület egység kap. A leírtakat az (1) képlet foglalja össze.

$$N_{ijk} = \frac{X_{ijk} - X_{j\min}}{X_{j\max} - X_{j\min}} \quad (1),$$

$$FI_{ik} = \frac{\sum_{j=1}^{34} c_{jk} * N_{ijk}}{\sum_{j=1}^{34} c_{jk}} \quad (2),$$

ahol:

- X_{ijk} az i -edik terület egység j -edik mutatójának értéke a k -edik évben
- $X_{j\min}$ és $X_{j\max}$ a j -edik mutató minimuma és maximuma térben és időben
- c_{jk} a j -edik mutató kommunalitása a k -edik évben
- N_{ijk} az i -edik terület egység j -edik mutatójának normalizált értéke a k -edik évben
- FI_{ik} az i -edik terület egység komplex relatív fejlettségi indexe a k -edik évben
- $1 \leq i \leq 3297$ $1 \leq j \leq 34$ $1 \leq k \leq 12$

A fentiekből kitűnik, hogy az (1) képlet szerint normalizált mutató értéke az adott terület egység adott mutató szerinti relatív helyzetét mutatja önmagához képest időben, a többi terület egységhez képest pedig időben és térben. Ez egyrészt lehetőséget biztosít a harmincnégy mutató terület egységenkénti összevonására, másrészt a terület egységek összevont mutató alapján történő pozicionálására. Ennek érdekében a (2) képlet alapján minden vizsgált terület egység mindegyik évére kiszámítottuk a normalizált mutatók súlyozott számtani átlagát, és az így nyert összevont mutatót komplex relatív fejlettségi indexnek neveztük el. Az indexek idősoraira minden kistérség esetében regressziós egyenest illesztettünk, mely egyenes meredekségével jellemeztük a kistérségek időszakon belüli átlagos fejlődési ütemét.

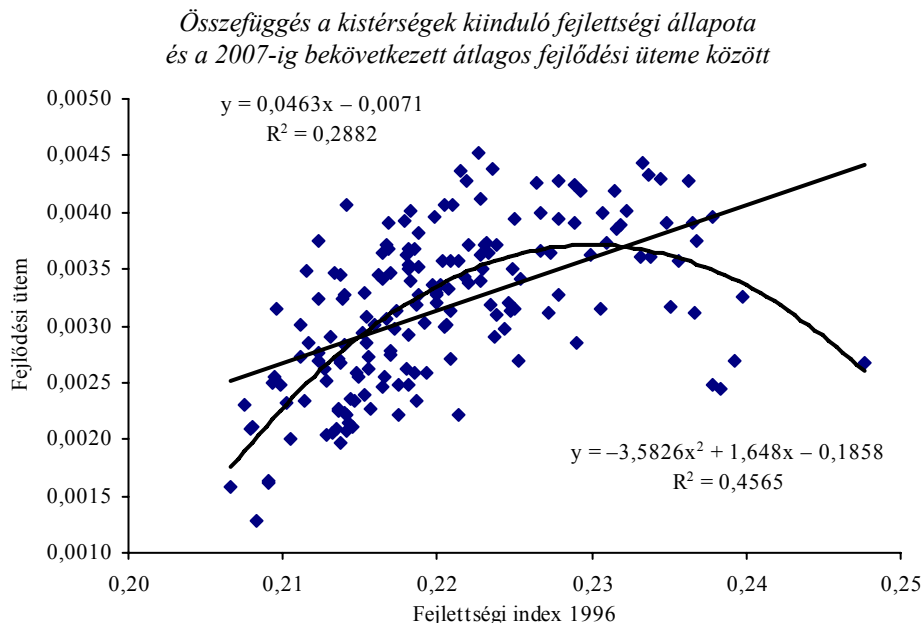
A kistérségek fejlettségi különbségének vizsgálata

Mivel a vizsgálat egyik célkitűzése a hazai kistérségek kiinduló fejlettségi állapota és a vizsgált időszakban bejárt fejlődési pályája közötti összefüggés feltárása, ezért az 1996-ra jellemző komplex relatív fejlettségi indexek és a komplex indexek idősorára illesztett

¹⁵ Megjegyezzük, hogy a munkanélküliségi mutatók, valamint a szociálisan segélyezetteket jellemző mutató értékét 100%-ból levonva vettük figyelembe a normalizálás során, ezzel biztosítva azt, hogy ezen mutatók esetében is a nagyobb érték jelentse a kedvezőbb pozíciót (Nemes Nagy 2005b).

trendfüggvények¹⁶ meredeksége közötti kapcsolatot regressziós modellben vizsgáltuk¹⁷ (1. ábra).

1. ábra

A lineáris regressziós függvény pozitív meredeksége azt jelzi, hogy a nagyobb kezdeti fejlettségi szinten lévő kistérségek tendenciaszerűen nagyobb fejlődési ütemmel rendelkeztek. Ez az eredmény arra utal, hogy a vizsgált időszakban az eleve fejlettebb kistérségek tendenciaszerűen még inkább eltávolodtak a fejletlenebbektől¹⁸, tehát az elemzett terület egységek közötti fejlettségi különbségek – szemben az 1996. évi XXI. törvény célkitűzéseivel – összességükben nőttek.¹⁹

A másodfokú polinom formájában megadott regressziós függvény alapján látható, hogy bár a kistérségek összességükben távolodtak egymástól, az egymáshoz való viszonyukban bekövetkezett változás azonban nem egyenletes. A kiinduló fejlettségi állapot növekedésével párhuzamosan a vizsgált időszakban a hazai kistérségek tendenciaszerűen egyre kisebb mértékben, de távolodtak egymástól, majd ez a folyamat a 0,23-os fejlettségi szint fölött közeledésbe ment át. A determinációs együttható alapján az is megállapítható, hogy a feltárt összefüggések a lineáris modellnél jelentősen nagyobb magyarázó-

16 Az F-próbára kapott szignifikanciaérték az összes kistérség esetében 0,02 alatt van, és 172 kistérség esetében kisebb mint 0,01. A korrelációs együtthatóra kapott legalacsonyabb érték is nagyobb mint 0,67.

17 A modellek statisztikai értékelése a melléklet 1. és 2. táblázatában olvasható.

18 Ahogyan az 1. ábrán látható, a lineáris regressziós függvény által meghatározott fő iránytól a legnagyobb kezdeti fejlettségi szinten lévő kistérségek eltérést mutatnak, ez azonban nem változtatja meg a folyamatok fő irányát. Az említett tendenciától való eltérést kívánjuk elemezni a következő lépésben a másodfokú polinomfüggvény segítségével.

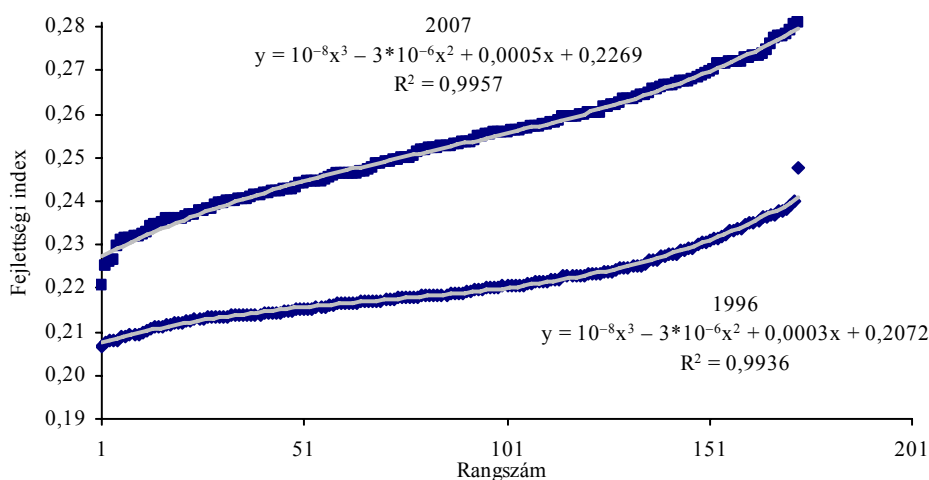
19 Megállapításainkkal összhangban álló folyamatokat mutat ki a munkanélküliség és a jövedelem – mint kiemelt gazdasági és társadalmi tényező – terén Nemes Nagy és Németh (2003), valamint Németh és Kiss (2007) szórás típusú mutatókra épülő vizsgálataival. Ezen a ponton megjegyezzük, hogy a 173 hazai kistérség egészének differenciálódását a vizsgált időszak minden egyes évére lefolytatott, a relatív szórásra épülő vizsgálataink is megerősítették.

erővel rendelkező modell segítségével kerültek a felszínre. Az itt leírtakból az következik, hogy a vizsgált időszakban a legfejletlenebb kistérségek legintenzívebb leszakadása tapasztalható, mely leszakadási folyamat a kiinduló fejlettségi állapot növekedésével párhuzamosan csökken, és a legnagyobb kezdeti fejlettségi szinttel rendelkező kistérségek esetén felzárkózásba megy át.²⁰

Az 1. ábra kapcsán feltárt eredmények fölvetik a kérdést, hogy 2007-ben a legfejletlenebb kistérségek közötti fejlettségi különbségek a legkisebbek-e, vagy egyszerűen csak arról van szó, hogy az 1996 és 2007 között eltelt időben a kistérségek említett csoportjában a differenciálódás ugyan kisebb mértékű volt, a fejlettségben mérhető különbségek azonban még így sem ebben a csoportban a legkisebbek.²¹ A fölvetett kérdés megválaszolása érdekében a kistérségeket minden egyes vizsgált évben fejlettségük alapján rangsoroltuk²², majd a komplex fejlettségi indexeket a rangszámok függvényében ábrázoltuk, és az így nyert pontdiagramra regressziós függvényt illesztettünk. A tizenkét regressziós függvényből az 1996-ra és a 2007-re jellemző függvényeket a 2. ábrán közöljük.²³ A 2. ábrán jól látható, hogy mindkét kiemelt évben a rangszámok és a fejlettségi indexek között szinte tökéletes függvényszerű kapcsolat van²⁴, ami nem meglepő, hiszen a vizsgált terület egységek a fejlettségi index növekvő sorrendjében lettek sorba rendezve, és ennek megfelelően kaptak növekvő rangszámokat.

2. ábra

Összefüggés a kistérségek fejlettség szerinti rangsága és fejlettségi állapota között, 1996 és 2007

20 A kistérségek differenciálódásában tapasztalható eltéréseket a vizsgált időszak első és utolsó évére vonatkoztatott, a relatív szórásra épülő vizsgálataink is megerősítették.

21 A kérdésfelvetést az is indokolja, hogy az 1996-os és a 2007-es komplex indexek között 0,89-os és egyben szignifikáns korreláció mérhető, továbbá a huszonöt legfejletlenebb kistérség (1996-ban a 0,23-os szint fölötti) a vizsgálat első és utolsó évében 72%-ban azonos.

22 A legkisebb fejlettségű kistérség kapta az 1-es, a legfejletlenebb pedig a 173-as rangszámot.

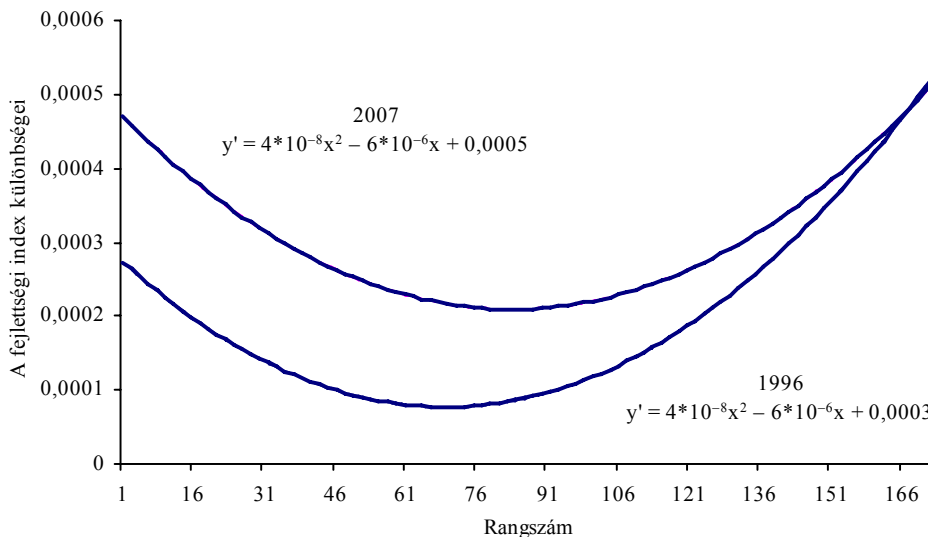
23 A szinte tökéletes függvényszerű kapcsolatra tekintettel a függvényeket statisztikailag nem értékeltük.

24 A függvényillesztést a 2. ábrán látható kiugró elemek kizárásával is elvégeztük, és a függvények együtthatói ebben az esetben sem változtak.

A regressziós vizsgálat célja a fentieknek megfelelően nem is a növekvő tendencia bizonyítása és szemléltetése – hiszen az természetes –, hanem a növekedési ütem elemzése. A növekedési ütem ugyanis ebben az esetben a fejlettségi rangsorban egymást követő kistérségek közötti fejlettségi különbségek nagyságát fejezi ki. A regressziós függvény növekedési ütemét annak elsőrendű deriváltja jeleníti meg, amit a 3. ábrán szemléltetünk. A feltüntetett függvényeket vizsgálva megállapítható, hogy mindkét évben a fejlettség növekedésével együtt a fejlettségi rangsorban egymást követő kistérségek közötti különbségek egy darabig csökkentek, majd nőttek. A függvények minimumhelye 1996-ban 69,43; 2007-ben pedig 83,47. Az itt közölt eredményekből két dolog következik. Egyrészt látható, hogy mindkét évben a közepes fejlettségi szinten lévő – attól némiképp lefelé eltolódott – kistérségek között voltak legkisebbek a fejlettségi különbségek, tehát 2007-re vonatkozóan sem igaz az, hogy a legfejlettebb kistérségek a legkevésbé differenciáltak. Másrészt az is megállapítható, hogy a két év viszonyában a legkisebb fejlettségi különbségekkel rendelkező terület egységek a fejlettségi skálán fölfelé tolódtak el, ami összecseng a korábbi vizsgálati eredményeinkkel, melyek szerint a fejlettebb kistérségek a vizsgálat időszakában kevésbé differenciálódtak. Ezt igazolja az is, hogy bár a 2007-re jellemző fejlettségi különbségeket reprezentáló függvény 1996-hoz képest nagyobb értékekkel rendelkezik – ami szintén nem meglepő, hiszen korábban már bizonyítást nyert, hogy a vizsgált terület egységek az elemzett időszakban összességükben differenciálódtak –, a fejlettség növekedésével azonban a két függvény összetart, tehát a fejlettebb kistérségek differenciálódása kisebb mértékű volt, ami a görbék metszéspontja után nivellálódásba ment át.

3. ábra

*A fejlettségi rangsorban egymást követő kistérségek különbségei
a fejlettség szerinti rangszámuk függvényében,
1996 és 2007*

A 3. ábra kapcsán érdemes megfigyelni azt is, hogy 1996-ban a legkisebb rangszámhoz tartozó függvényérték lényegesen alacsonyabb, mint a legnagyobb rangszámhoz tartozó. Ebből az következik, hogy 1996-ban a legfejletlenebb kistérségek közötti fejlettségi különbségek alacsonyabbak voltak, mint a legfejlettebb kistérségek közötti különbségek. Ez 2007-re majdnem teljesen kiegyenlítődött, ami szintén a nagyobb fejlettségi szinttel rendelkező kistérségek vizsgált időszakban bekövetkezett kisebb mértékű differenciálódására – illetve nivellálódására – utal.

Annak tisztázása érdekében, hogy a fentebb feltárt vizsgálati eredmények nem egyedi, hanem az elemzett időszakra jellemző folyamat részeként alakultak ki, a fejlettségi rangsorban egymást követő kistérségek közötti fejlettségi különbségeket jellemző függvények releváns értékeit minden vizsgált évre meghatároztuk, és ezeket az 1. táblázatban közöljük. A minimumhely időbeli alakulását vizsgálva megállapítható, hogy a legkisebb fejlettségi különbségekkel rendelkező kistérségek a vizsgált időszakban tendenciaszerűen a fejlettebb területegységek felé tolódtak el. A legintenzívebb elmozdulás 1999 és 2002 között volt tapasztalható, tehát az ezredforduló táján gyorsult föl a magyarországi kistérségek fejlettségi különbségek alapján történő átrendeződése. Ezt igazolja a fejlettségi különbségeket leíró függvények minimális és maximális ranghelyein kialakult értékek különbségének időbeli alakulása is. A kistérségek minimális fejlettségi különbségének tendenciaszerű növekedése a vizsgált területegységek korábban már tárgyalt differenciálódását támasztja alá.²⁵

1. táblázat

A fejlettség szerint rangsorolt kistérségek fejlettségi különbségeit leíró függvények releváns értékei

Év	Min. hely	Min. érték	a*	b**	a – b
1996	69,42628	0,000077	0,000273	0,000527	–0,000254
1997	70,09227	0,000081	0,000310	0,000589	–0,000279
1998	69,79140	0,000074	0,000305	0,000593	–0,000288
1999	70,94967	0,000096	0,000335	0,000605	–0,000270
2000	75,17182	0,000112	0,000398	0,000610	–0,000212
2001	78,90576	0,000141	0,000454	0,000598	–0,000144
2002	82,31675	0,000145	0,000534	0,000628	–0,000094
2003	82,34221	0,000152	0,000533	0,000625	–0,000092
2004	81,59432	0,000156	0,000521	0,000626	–0,000105
2005	83,92870	0,000169	0,000529	0,000584	–0,000055
2006	81,45495	0,000183	0,000446	0,000524	–0,000078
2007	83,46780	0,000209	0,000470	0,000516	–0,000046

* a: a függvény értéke a minimális ranghelyen.

** b: a függvény értéke a maximális ranghelyen.

A kistérségi szintű belső fejlettségi különbségek elemzése

A kistérségek belső differenciálódási folyamatának feltárása érdekében minden vizsgált évre meghatároztuk a települési szintű komplex relatív fejlettségi index kistérségen belüli

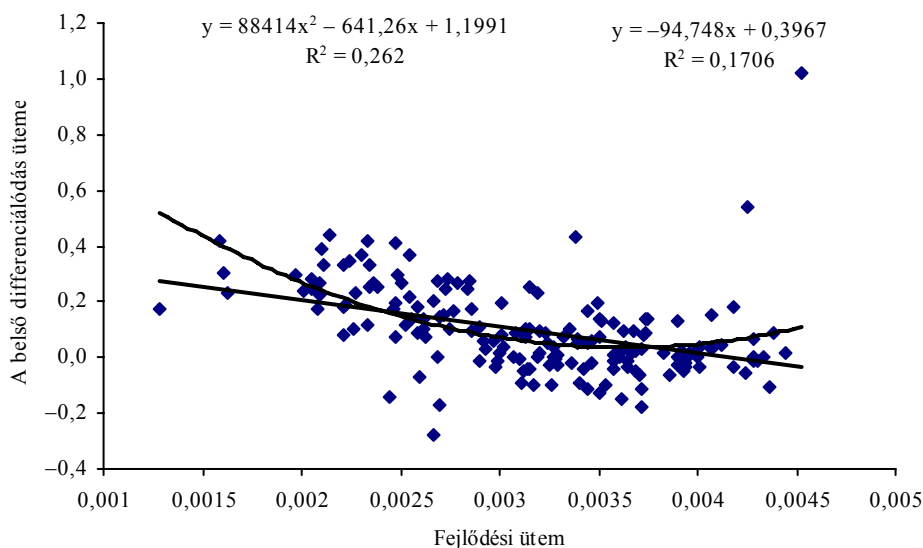
²⁵ Vizsgálatainkat hisztogramok segítségével is elvégeztük, melyek a fentiekkel megegyező eredményeket mutattak, ugyanakkor kevésbé szemléletesen jelenítették meg azokat, ezért a fenti reprezentáció mellett döntöttünk.

relatív szórását. Mivel dolgozatunk második kutatási kérdésében arra keressük a választ, hogy milyen irányú összefüggés mutatható ki a hazai kistérségek fejlődési üteme és a fejlettségük belső differenciálódása között, ezért a települési szintű komplex relatív fejlettségi index kistérségen belüli relatív szórásának idősorára minden kistérség esetén lineáris trendfüggvényt illesztettünk, amely trendfüggvények meredekségével jellemeztük az egyes kistérségek belső differenciálódásának ütemét.

A felvetett kutatási kérdés megválaszolása érdekében a 4. ábrán szemléltetjük a hazai kistérségek fejlődési ütemének és belső differenciálódásának kapcsolatát.²⁶ A regressziós egyenes alapján megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a kistérségek fejlődési ütemének növekedésével párhuzamosan a belső differenciálódásuk üteme tendenciaszerűen csökkent, tehát a nagyobb fejlődést produkáló kistérségek tendenciaszerűen kevésbé differenciálódtak. A másodfokú polinomfüggvényről az is leolvasható, hogy a fejlődési ütem növekedésével együtt a vizsgált területegységek belső differenciálódási üteme egyre kevésbé csökkent, és a 0,0036-es fejlődési ütem fölött – eltérve a regressziós egyenes által jelzett fő iránytól – enyhe növekedésbe ment át. Ugyanakkor az is látható, hogy a másodfokú polinom formájában megadott regressziós modell magyarázóereje lényegesen magasabb, mint a lineáris modellé.

4. ábra

*A kistérségi szintű fejlődés és a belső differenciálódás kapcsolata
1996 és 2007 között*

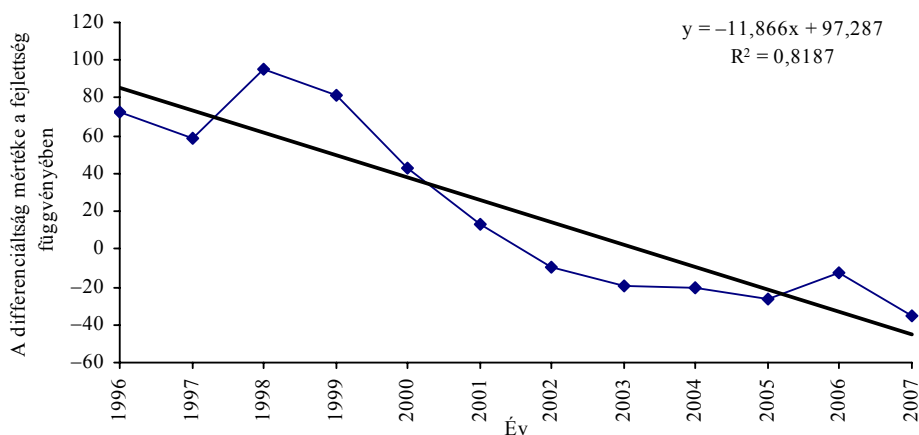
A fenti vizsgálati eredményeink megerősítése érdekében arra is kíváncsiak voltunk, hogy milyen összefüggés mutatható ki a kistérségek fejlettségi állapota és azok belső differenciáltsága között. A választ keresve a kistérségek komplex fejlettségi indexe és a települési szintű komplex fejlettségi indexek kistérségen belüli relatív szórása által alko-

²⁶ A modellek statisztikai értékelése a melléklet 1. és 2. táblázatában olvasható.

tott pontdiagramra minden vizsgált évben lineáris regressziós függvényt illesztettünk. A regressziós függvények meredeksége megmutatja, hogy milyen irányú és mekkora intenzitású összefüggés van a kistérségek adott évre jellemző fejlettsége és belső differenciáltsága között. Az említett függvények évenkénti meredekségét az idő függvényében ábrázolva feltárható, hogy a vizsgált időszakban milyen irányú folyamatok zajlottak le a magyarországi kistérségek fejlettsége és belső differenciáltsága terén. A 5. ábrán látható diagramból és trendfüggvényből megállapítható²⁷, hogy 1996-tól 2001-ig a fejlettebb kistérségek belső differenciáltsága tendenciaszerűen nagyobb volt, azonban az említett területegységek belső differenciáltsága terén meglévő különbségek tendenciaszerűen kiegyenlítődtek. 2002-től a belső differenciáltság terén meglévő különbségek az előző időszakhoz képest megfordultak, és a fejletlenebb kistérségek váltak differenciáltabbá.²⁸ Ez a folyamat a vizsgált időszak végéig folytatódott, tehát a fejletlenebb kistérségek differenciáltsága a fejlettebbekhez képest tendenciaszerűen fokozódott. Az itt megfogalmazottak alapján a vizsgált időszak egészére nézve azt mondhatjuk, hogy a fejlettebb kistérségek tendenciaszerűen kevésbé differenciálódtak.²⁹ Mivel a fejlettebb kistérségek nyilvánvalóan azért lettek fejlettebbek, mert a többihez képest nagyobb mértékben fejlődtek, ezért az iménti megállapítás megerősíti a 4. ábra kapcsán megfogalmazott eredményeket.

5. ábra

A kistérségek fejlettségének és belső differenciáltságának összefüggése az idő függvényében

Megjegyzés: A trendfüggvény egyenletébe az X helyére a vizsgált év sorszáma, és nem az adott évet jelző évszám kell, hogy kerüljön, ha az Y értékét szeretnénk meghatározni. Ennek megfelelően az 1996. év értéke 1, az 1997. értéke 2, az 1998. értéke 3, A 2007. értéke 12.

²⁷ A modell statisztikai értékelése a melléklet 1. táblázatában olvasható.

²⁸ Vizsgálati eredményeink a tendenciát illetően egybecsengenek Németh és Kiss (2007) Williamson-hipotézisre épülő megállapításaival (a hipotézis kapcsán lásd még pl.: Czirfusz (2007) és Nemes Nagy (2009) munkáit). Megjegyezzük azonban, hogy az említett szerzők tisztán jövedelmi viszonyokat elemeznek, minek eredményeként a teljes időszakra nézve a nagyobb jövedelmű kistérségek kisebb mértékű differenciáltsága állapítható meg.

²⁹ Ezen a ponton megjegyezzük, hogy a fejlettebb kistérségek kisebb mértékű differenciálódása 1999 és 2005 között jól láthatóan csökkenő ütemű, és ez a folyamat tendenciáját tekintve kiterjeszhető az 1998 és 2007 közötti időszakra is.

Összefoglalás

Dolgozatunkban az 1996 és 2007 közötti időszakra megalkottunk egy olyan komplex relatív fejlettségi indexet, amelynek segítségével térben és időben elemezhető a magyarországi települések és kistérségek társadalmi és gazdasági fejlettsége, valamint annak változása. Az említett fejlettségi indexre alapozva választ kerestünk arra a kérdésre, hogy milyen irányú összefüggés mutatható ki a hazai kistérségek kiinduló fejlettségi állapota és az azóta eltelt időben bejárt fejlődési pályája, valamint fejlődésük üteme és fejlettségük belső differenciálódása között? Megállapítottuk, hogy az említett területegységek közötti fejlettségi különbségek a vizsgált időszakban összességükben nőttek, ez a folyamat azonban nem volt egyenletes. Az alacsonyabb kezdeti fejlettségi szinten lévő kistérségek esetében a fejlettségi különbségek növekedése, míg a legfejlettebbek esetén – fokozatos átmenettel – annak csökkenése tapasztalható, ami az elmaradott területek leszakadását jelzi. A kistérségek fejlettség alapján történő rangsorolására épülő vizsgálataink kimutatták, hogy a legkisebb fejlettségi különbség a vizsgálat minden egyes évében a közepes fejlettségi szinten lévő kistérségek között mérhető. A vizsgált területegységek fejlődési ütemét összevetve azok belső differenciálódási ütemével megállapítást nyert, hogy a nagyobb fejlődési ütemet produkáló területegységek tendenciaszerűen kevésbé differenciálódtak. Ezzel összhangban vizsgálataink azt is kimutatták, hogy az elemzett időszak kezdetén a fejlettebb kistérségek tendenciaszerűen nagyobb belső differenciáltságot mutattak, majd ez fokozatosan módosult, és az időszak végére éppen ellentétes összefüggés volt tapasztalható.

MELLÉKLET

A regressziós modellek statisztikai értékelése³⁰

1. táblázat

Lineáris modell

Statisztikák	Az ábra sorszám		
	1.	4.	5.
R	0,536803	0,412991	0,904815
DE	0,288157	0,170562	0,818691
SEE	0,000582	0,144142	21,11630
V_{σ_e}	0,184132	1,112106	0,519230
F sig.	0,000000	0,000000	0,000052
K-S sig.	0,628763	0,055516	0,642222
β_1	0,046344	-94,74828	-11,86587
SE_{β_1}	0,005570	15,97808	1,765834
T sig. $_{\beta_1}$	0,000000	0,000000	0,000052
c	-0,007057	0,396651	97,28681
SE_c	0,001229	0,051683	12,99618
T sig. $_c$	0,000000	0,000000	0,000021

30 Ahol: R: korrelációs együttható; DE: determinációs együttható; SEE: a becslés standard hibája; V_{σ_e} : relatív reziduális szórás; F sig.: az F-próba szignifikanciája; K-S sig.: a Kolmogorov-Smirnov-teszt szignifikanciája; β : regressziós együttható; SE_{β} : a regressziós együttható standard hibája; T sig. $_{\beta}$: a t-próba szignifikanciája a regressziós együtthatóra; c: a regressziós függvény konstans tagja; SE_c : a konstans standard hibája; T sig. $_c$: a t-próba szignifikanciája a konstansra.

2. táblázat

Nem lineáris modell

Statisztikák	Az ábra sorszáma	
	1.	4.
R	0,675615	0,511873
DE	0,456456	0,262014
SEE	0,000510	0,136363
$V_{\sigma e}$	0,161372	1,052087
F sig.	0,000000	0,000000
K-S sig.	0,538987	0,046584
β_2	-3,582555	88413,79
SE_{β_2}	0,493793	19262,94
T sig. $_{\beta_2}$	0,000000	0,000009
β_1	1,648016	-641,256
SE_{β_1}	0,220817	120,0246
T sig. $_{\beta_1}$	0,000000	0,000000
c	-0,185814	1,199146
SE_c	0,024662	0,181549
T sig. $_c$	0,000000	0,000000

IRODALOM

- Barna Katalin – Molnár Tamás – Juhász Rózsa Timea (2005): Megújuló területpolitika: előtérben a területi versenyképesség. *Területi Statisztika*, 6.
- Bálint Lajos (2004): Kistérségek egyenlőtlensége a Dél-Dunántúlon. *Területi Statisztika*, 5.
- Beluszky Pál – Sikos T. Tamás (2007): Változó falvaink – Magyarország falutípusai az ezredfordulón. MTA TAKI, Budapest
- Bíró Péter – Molnár László – Adler Judit – Barta Judit – Müller Endre – Pichovszky Kristóf – Skultéty László (2004): A kistérségi szintű relatív fejlettség meghatározása. *Területi Statisztika*, 6.
- Czirfusz Márton (2007): Struktúrák regionális egyenlőtlenségei. *Tér és Társadalom*, 1.
- Csatári Bálint (1996): A magyarországi kistérségek néhány jellegzetessége. MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet, Kecskemét
- Csatári Bálint (1999): A kedvezményezett kistérségek besorolásának felülvizsgálata (összefoglaló zárójelentés). MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete, Kecskemét
- Csatári Bálint (2000): Kísérlet a magyarországi kistérségek komplex fejlődési típusainak meghatározására. In: *Alföld és nagyvilág. Tanulmányok Tóth Józsefnek*. Szerk.: Dövényi Zoltán, MTA FKI., Budapest
- Cserháti Ilona – Dobosi Emilia – Molnár Zsolt (2005): Regionális fejlettség és tökevonzási képesség. *Területi Statisztika*, 1.
- Dobosi Emilia (2003): A komplex regionális fejlettség matematikai-statisztikai elemzése. *Területi Statisztika*, 1.
- Egri Zoltán – Ménes András – Tánczos Tamás – Törőcsik Viktória (2009): A fejlődés humán és gazdasági vonatkozásai a regionális Közép-Kelet-Európában. *Valóság*, 12.
- Faluvégi Albert (2004a): A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása és várható hatásai az átmenet időszakában. *Műhelytanulmányok, 2004/5* MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Budapest
- Faluvégi Albert (2004b): Kistérségeink helyzete az EU küszöbén. *Területi Statisztika*, 5.
- Győri Róbert (2006): Bécs kapujában /Területi fejlettségi különbségek a Kisalföld déli részén a XX. század elején/. *Korall*, (24–25) június
- Husz Ildikó (2001): Az emberi fejlődés indexe. *Szociológiai Szemle*, 2.
- Husz Ildikó (2002): Az emberi fejlődés indexe. In: *Indikátorok és elemzések. Műhelytanulmányok a társadalmi jelzőszámok témaköréből*. Szerk.: Lengyel György, BKÁE, Budapest

- Ketskeméty László – Izsó Lajos* (2005): Bevezetés az SPSS programrendszerbe. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest
- Kovacsicsné Nagy Katalin* (2006): Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai kistérségeinek összehasonlítása komplex mutató útján. *Területi Statisztika*, 6.
- iff. Lőkös László – Lőkös Klára* (2003): Magyarország megyéinek differenciálódása gazdasági fejlettségi mutatók alapján. *Gazdálkodás*, 7.
- Lukovics Miklós* (2006): A magyar megyék és a főváros versenyképességének empirikus vizsgálata. *Területi Statisztika*, 2.
- Lukovics Miklós* (2007): A lokális térségek versenyképességének elemzése. Doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Közgazdaságtudományi Doktori Iskola
- Lengyel Imre* (2003): Verseny és területi fejlődés: térségek versenyképessége Magyarországon. JATEPress, Szeged
- Molnár László – Adler Judit – Barta Judit – Benyó Balázs – Bíró Péter – Skultéty László* (2002): A települési szintű relatív fejlettség meghatározása. *Közgazdasági Szemle*, 1.
- Nemes Nagy József* (1998): Tér a társadalomtudományban. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest
- Nemes Nagy József – Németh Nándor* (2003): A "hely" és a "fej". A regionális tagoltság tényezői az ezredforduló Magyarországon. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, 2003/7 MTA KTI Munkaerő-piaci Kutatások Műhelye, BKÁE, Budapest
- Nemes Nagy József* (2005a): Nemzetközi és hazai tendenciák a területi elemzésben. *Területi Statisztika*, 1.
- Nemes Nagy József* (2005b): Regionális elemzési módszerek. ELTE Regionális Földrajz Tanszék, 5. fejezet
- Nemes Nagy József* (2009): Terek, helyek, régiók. /A regionális tudomány alapjai./ Akadémia Kiadó, Budapest
- Németh Nándor – Kiss János Péter* (2007): Megyéink és kistérségeink belső jövedelmi tagoltsága. *Területi Statisztika*, 1.
- Németh Nándor* (2008): Fejlődési tengelyek az új hazai térszerkezetben /Az autópálya-hálózat szerepe a regionális tagoltságban/. Doktori értekezés. ELTE, Földtudományi Doktori Iskola
- Obádovics Csilla – Kulcsár László* (2003): A vidéki népesség humánindexének alakulása Magyarországon. *Területi Statisztika*, 4.
- Rechnitzer János – Smahó Melinda* (2005): A humán erőforrások regionális sajátosságai az átmenetben. KTI Könyvek 5., MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest
- Sajtos László – Mitev Ariel* (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Alinea Kiadó, Budapest
- Szabó Pál* (2008): A gazdasági fejlettség egyenlőtlensége az Európai Unió különböző területi szintjein. *Területi Statisztika*, 6.
- Szelényi László* (2004): Főkomponens-analízis. In: *Alkalmazott statisztika*. Szerk.: Szűcs István, Agroinform Kiadó, Budapest
- Székelyi Mária – Barna Ildikó* (2005): Túlélőkészlet az SPSS-hez. Budapest: Typotex
- Trabold-Nübler, Harald* (1991): The Human Development Index – A New Development Indicator? *Intereconomics* No. 15. Sept/Oct.
- VÁTI* (2002): A területi egyenlőtlenségek új indikátorainak és értékelési módszereinek lehetőségei. VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht. Területfejlesztési Igazgatóság, Elemző és Értékelő Iroda, Budapest
- Veres Lajos* (2001): Közlekedési rendszerek a regionális fejlesztési stratégiában. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Regionális politika és Gazdaságtan Doktori Iskola
1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről.
- 30/1997. (IV. 18.) országgyűlési határozat a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett területek besorolásának feltételrendszeréről
- 24/2001. (IV. 20.) országgyűlési határozat a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről
- 67/2007. (VI. 28.) országgyűlési határozat a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről

Köszönjük a gyors, pontos adat- és információszolgáltatást a KSH részéről Szűcsné Bakonyi Piroskának, Kassay Lajosnának és Faluvégi Albertnek.

Kulcsszavak: fejlettség, fejlődés, differenciálódás, nivellálódás, komplexitás.

Resume

Through a complex index generated from 34 indicators identified on the basis of technical and statistical considerations, the study examines the differentiation processes of Hungarian micro-regions in the period between 1996 and 2007. The study wishes to identify the direction of correlation between the initial state of development and the development path of the micro-regions and their pace of development and the internal differentiation of such development. The purpose of the study is to find out through time series analyses whether the underdeveloped micro-regions were able to catch up or just the opposite happened in the study period.

